

היום נלמד בעזרת ה':

סוטה דף מז

לא היו צריכין לומר ונכפר להם הדם: את המלים הללו אין הכהנים אומרים, אלא מילים אלו הכתובות בתורה רוח הקודש אומרת אותן לעם ישראל, שאם עם ישראל יעשו את מצות העגלה ערופה - יתכפר להם הדם.

נמרא: ויהא מום פוסל בעגלה: למדנו במשנה שמום לא פוסל בעגלה. אך מדוע לא לומדים קל וחומר מפרה אדומה שמום פוסל בה לעגלה: פרה 'אין השנים פוסלות בה' כלומר היא לא צריכה להיות בגיל מסויים, ובכל אופן מום פוסל בה - אם כן עגלה ש'השנים פוסלות בה' כלומר שכשרה דוקא בתוך שנה, ודאי שמום יפסול בה?

תירוץ: שאני התם: בפרה נאמר מיעוט "אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוֹם", דוקא בה ולא בעגלה.

קושיא: **אלא מעתה:** בפרה אדומה נאמר "אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל" מפסוק זה היינו לומדים שדוקא עול פוסל אותה אבל לא שאר עבודות (כדלהלן). אלא שלומדים מעגלה ערופה שאסורה בכל העבודות כי נאמר בה "אֲשֶׁר לֹא עָבַד בָּהּ" - לפרה אדומה. וכמו שאמר רב יהודה אמר רב:

הניח עליה עודה של שקין: הניח על הפרה אדומה אגודה של שקים - הפרה נפסלה כי עשה בה 'עבודה' אפילו שלא הניח עליה 'עול'. ואילו אם הניח את השקים על עגלה ערופה - אינו פוסל אותה אלא אם כן העגלה הלכה מעט והזיזה את האגודה, כי בעגלה כתוב "אֲשֶׁר לֹא מִשְׁכָּה בָּעֹל". על כל פנים מכאן לומדים שפרה אדומה נפסלת בשאר עבודות.

הקושיא: הרי גם בעגלה ערופה נאמר מיעוט "אֲשֶׁר לֹא עָבַד בָּהּ" ובכל אופן לומדת פרה אדומה ממנה. אם כן גם להיפך שתלמד עגלה מפרה אדומה שמום יפסול בה?

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

תירוץ: שאני פרה דילפנין עול עול: פרה אדומה לומדת מגזירה שווה של המילה 'על' שנאמרה בפרה ובעגלה - לשאר עבודות. הגמרא מקשה: אם כן גם עגלה תלמד מאותה גזירה שווה למום? ומתרת: יש מיעוט של 'בה' במום כנ"ל. ומקשה: הרי יש מיעוט של 'בה' גם בשאר עבודות כנ"ל?

ההוא מיבעי ליה למעוטי קדשים: ה'בה' שנאמר בעגלה ערופה אינו בא למעט פרה אדומה משאר עבודות, אלא למעט שאר קרבנות קודשים שעבודה אינה פוסלת בהם. אבל פרה לומדת בגזירה שווה מעגלה לשאר עבודות.

סד"א: כלומר והצורך למעט שאר קודשים שלא תפסול בהם עבודה, כי היה מקום ללמוד קדשים בקל וחומר מעגלה שעבודה תפסול בהם.

פירכא על הקל וחומר: איכא למפרך: עגלה כשרה רק בת שנתה ואילו קודשים כשרים בלא הגבלת גיל.

הגמרא דוחה את הפירכא: יש קודשים ששנים פוסלות בהן כמו פסח וחטאת שכשרים רק בתוך גיל שנה. וממילא בקרבנות הללו היה אפשר ללמוד קל וחומר מעגלה שעבודה תפסול בהם, ולכן הוצרך המעוט 'בה' שרק בעגלה עבודה פוסלת.

קושיא על המיעוט: וקודשים דלא פסלה בהו עבודה: וכי לומדים זאת מהמיעוט של 'בה', והרי לומדים זאת כבר ממקום אחר?

איצטריך, סד"א וכו': מהלימוד היינו יודעים רק שעבודת 'היתר' אינה פוסלת את הקרבנות, אבל אם עבד בהם עבודת 'איסור' כגון שעבד בהם בשבת או בכלאיים היינו חושבים שיפסלו מלהקרב. ועל כך מלמד המיעוט 'בה' שאינם נפסלים בכך.

קושיא: והא נמי מהכא נפקא: והרי גם ש'עבודת איסור' אינה פוסלת לומדים מפסוק. (הפסוק לא מדבר במפורש על עבודת איסור, אך מכיון שיש שני פסוקים המלמדים שעבודה אינה פוסלת, בהכרח שאחד מהם בא לחדש שגם עבודת איסור אינה פוסלת).

איצטריך: עדיין היה מקום לומר שכל זה דוקא כשעבד בבהמות בעודן חולין והיינו שמותר להקדישם, אבל אם עבד בהן לאחר שהוקדשו הן תפסלנה, ועל כך מלמד 'בה' שאינן נפסלות.

גופא אמר רבי יהודה אמר רב וכו': הגמרא חוזרת להוראתו של רב - שאם הניח אגודה של שקים על פרה אדומה בעודה עומדת נפסלה הפרה. ומקשה על כך מבריייתא:

מיתיבי 'עול' אין לי אלא עול: בפרה אדומה. מניין לשאר עבודות?

ואם נפשך לומר: אם תירצה לומר פירכא על הקל וחומר - אם כן יש לנו גזירה שווה: 'נאמר כאן עול וכו' נאמר בפרה אדומה 'עול' ונאמר בעגלה ערופה 'עול' ללמד שכמו שבעגלה ערופה שאר עבודות פוסלות כך גם בפרה.

הגמרא מבארת את הבריייתא: מאי אם נפשך לומר: - מה היא הפירכא?

מה לעגלה שכן שנים פוסלות בה: ואין ללמוד ממנה לפרה ששנים לא פוסלות בה.

אי נמי קודשים יוכיחו: שמום פוסל בהם ולא עבודה, ולא לומדים קל וחומר מעגלה שעבודה תפסול בהם - אם כן גם פרה אדומה מום יפסול בה ולא עבודה.

הקושיא: **וממקום שבאת:** אם כל הלימוד הוא מגזירה שווה - עליך ללמוד בדיוק כמו בעגלה, דהיינו כמו שעגלה נפסלת דוקא בעבודה במשיכה ולא בהנחה בלבד, כך גם פרה. ומדוע אמר רב שפרה נפסלת בעבודה אפילו בלא משיכה?

תירוץ: תנאי היא: המקור שפרה נפסלת בשאר עבודות תלוי במחלוקת תנאים. יש תנא שלומד זאת מגזירה שווה מעגלה ערופה כנ"ל, ולשיטתו באמת פרה נפסלת רק במשיכה. ואילו יש תנא שלומד זאת מפרשת פרה עצמה, ולשיטתו היא נפסלת גם בלא משיכה, וכמותו סובר רב. הגמרא מביאה את הבריייתא של התנא הזה:

תלמוד לומר 'אשר לא עלה עליה עול': מכך שבפסוק "אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל" נאמר קודם 'עליה' - לומדים 'אשר לא עלה עליה' כל דבר, ולא דוקא עול. ואם כן מדוע נאמר 'עול'? ללמד שעול פוסל בכל מקרה, ואילו שאר עבודות פוסלות רק כשהניח אותם לצורך עבודה, אבל אם הניח אותם על הפרה בסתם או לצורך מנוחה לא.

קושיא: ואימא.. כלל.. פרט: אולי יש ללמוד מ'כלל ופרט', שהדין הוא: אם נכתב כלל ואחר כך פרט - הפרט הוא פירוש של הכלל ו'אין בכלל אלא מה שבפרט'. ולכן כשנאמר "אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ" (זהו 'כלל' - כל דבר שיעלה עליה) **על** (זהו

'פרט' - רק עול" נלמד בכלל ופרט שדוקא עול? והתשובה: שהמילה 'אָנְשֶׁר' מרבה גם שאר עבודות.

זהו התנא שלומד את הדין של שאר עבודות הפוסלות בפרה - מפרשת פרה.

ותניא נמי גבי עגלה כי האי גונא: הגמרא מביאה ברייתא בעגלה, דומה לברייתא הנ"ל.

משיכת עול בכמה: כמה השיעור של 'משיכת עול' שאם הוליכה אותו העגלה נפסלה?

כמלא עול: כגודל העול עצמו. והגמרא מבררת האם הרוחב שלו או האורך שלו?

וליא טפח: מדוע לא אמר רבי יוחנן מפורש שמשיכת עול היא בשיעור 'טפח'? תשובה: ללמד שהמוכר 'עול' לחבירו חייב להביא לו 'עול' ברוחב של טפח.

יבוא דבר שלא עשה פירות: תבא העגלה בת שנתה שלא עשתה פירות - וולדות, ותיערך בנחל הקשה שאינו ראוי לזריעה ולהצמחת פירות, בכדי לכפר על מי שבהריגתו לא אפשרו לו לעשות פירות - והגמרא מבארת שהכוונה לעשיית מצוות.

למדנו במשנתנו - ועורפין אותה בקופיץ מאחוריה:

לומדים זאת בגזרה שווה - נאמר כאן **"וְעָרְפוּ שֵׁם אֶת הָעֶגְלָה בְּנֶחֱל"**, ובעולת העוף נאמר **"וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוֹל עָרְפוּ וְלֹא יִבְדִּיל"**, כשם שבעולת העוף עורף (= מולק) ממול העורף כך בעגלה ערופה ממול העורף.

למדנו במשנתנו - ומקומה (= של עריפת העגלה) אסור מלזרוע ומליעבד:

לדעת רבי יאשיה - לשעבר, כלומר עורפים אותה במקום שלא עבדו ולא זרעו בו בעבר, ולדעת רבי יונתן - מכאן ולהבא אסור לעבוד או לזרוע במקום שערפו אותה.

רבא אמר רבא: כולם מודים שאסור מכאן ולהבא לעבוד או לזרוע במקום שערפו אותה, שהרי נאמר **"וְהוֹרְדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נֶחֱל אֵיתָן אָנְשֶׁר לֹא יַעֲבֹד בוּ וְלֹא יִזְרַע וְעָרְפוּ שֵׁם אֶת הָעֶגְלָה בְּנֶחֱל"**, ומחלוקתם היא לשעבר, לדעת רבי יאשיה - לא נאמר "ולא יעובד" שמשמע לעתיד אלא נאמר "אָנְשֶׁר לֹא יַעֲבֹד" ומשמע לשעבר, ולדעת רבי יונתן - לא נאמר "אשר לא נעבד" שמשמע לשעבר, אלא נאמר "אָנְשֶׁר לֹא יַעֲבֹד" שמשמע לעתיד.

(המשך בדף הבא ↓)

קושיא: ורבי יאשיה? כלומר מדוע לרבי יאשיה "אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹד" לא משמע לעתיד?
תשובה: "אשר" משמע לשעבר, לפי ש'אשר' אינו לשון ציווי לעתיד.

קושיא: ורבי יונתן? כלומר מדוע לרבי יונתן "אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹד" כן משמע לעתיד?
תשובה: "אשר" בא לרבות שכל העבודות אסורות ולא רק זריעה, וא"כ "אשר" לא נכתב כדי ללמדנו לשעבר.

*

קושיא: ואימא "אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹד בּוֹ" כלל: כלומר האיסור כולל את כל העבודות,
"וְלֹא יִזְרַע" פרט, כלומר אסור רק לזרוע, וא"כ יש כאן לימוד של 'כלל ופרט' שאין
בפרט אלא מה שבכלל, והדין הוא שרק זריעה אסורה אבל שאר העבודות
מותרת?!

תירוץ: "אשר" ריבויא הוא: "אֲשֶׁר" בא לרבות את כל העבודות, וא"כ אי אפשר
לדרוש כאן 'כלל ופרט'.

*

תניא... כופין ללויה: מי שאינו רוצה ללוות את חברו לדרך כופים אותו שילוה
אותו.

שנאמר ויראו השומרים איש וכו': פסוק זה נאמר בספר שופטים לגבי כיבוש
הארץ, וכך נאמר שם: "וַיַּעֲלוּ בֵּית יוֹסֵף גַּם הֵם בֵּית אֵל וַיהוָה עִמָּם: וַיִּתְּרוּ בֵּית יוֹסֵף
בְּבֵית אֵל וְשֵׁם הָעִיר לִפְנֵים לֹז: וַיֵּרְאוּ הַשֹּׁמְרִים אִישׁ יוֹצֵא מִן הָעִיר וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲרָאנוּ
נָא אֶת מְבוֹא הָעִיר וְעִשְׂנוּ עִמָּךְ חֶסֶד: וַיֵּרָאם אֶת מְבוֹא הָעִיר וַיֹּכּוּ אֶת הָעִיר לְפִי חֶרֶב
וְאֶת הָאִישׁ וְאֶת כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ שָׁלְחוּ: וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ אַרְצֵי הַחֲתִים וַיֵּבֶן עִיר וַיִּקְרָא שְׁמָהּ
לֹז: הוּא שְׁמָהּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה". כלומר שהאיש הראה להם איך להיכנס לעיר כדי
לכבוש אותה, ובתמורה עשו עמו חסד ולא הרגו אותו, והוא הלך ובנה עיר בשם
'לז'.

ומה כנעני זה שלא דיבר בפיו: הוא לא אמר להם איך להיכנס לעיר, ולא הלך
ברגליו להראות להם, אלא רק הראה להם באצבעו או שעיקם את פיו ובכך רמז
להם.

גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות: שאין מלאך המוות שולט בהם.

רבינא אליה לרבא בר יצחק: רבינא ליווה את רבא בר יצחק, הגיע לידי רבא בר
יצחק דבר היזק והוא ניצל ממנו בזכות הליווי.

(המשך בדף הבא ↓)

עד עיבורה של עיר: עד הבית האחרון שנמצא בתוך שבעים אמה ושירים (= ועוד שני שליש אמה) מסוף העיר.

עד תחום שבת: אלפיים אמה מחוץ לעיר.

רב כהנא ליווה את רב שימי בר אשי מ'פום נהרא' עד 'כי ציניא דבבל' שהוא מקום שיש בו הרבה דקלים, אמר לו רב כהנא - וודאי אתם אומרים שהדקלים הללו גדלים כאן מזמן אדם הראשון?! אמר לו רב שימי - הזכרת לי את מה שאמר רבי יוסי בר חנינא: נאמר "בְּאֶרֶץ לֹא עֵבֶר בָּהּ אִישׁ וְלֹא יֵשֶׁב אָדָם שָׁם", ולכאורה יש להבין אם אף אחד לא עבר בה א"כ מהיכן ישב בה? אלא כוונת הפסוק שארץ שלא גזר עליה אדם הראשון שיהיה שם יישוב לא התיישבה, וזה כוונת האנשים שאומרים שהדקלים נמצאים שם מזמן אדם הראשון, שכוונתם שהוא גזר שיהיו שם דקלים ולא יישוב אחר.

*

שאלמלי ליווה אנשי יריחו לאלישע לא גירה דובים לתינוקות: אלישע 'ריפא' את מי יריחו הרעים והפך אותם למתוקים ובכך נפגעה פרנסתם של הנערים שהיו שואבים מים ממקום אחר ומוכרים לבני העיר, כשאלישע הלך מיריחו לבית אל ללא ליווי התקלסו בו הנערים ואמרו לו 'עלה קרח' כלומר שהקרכת עלינו את המקום שקיפחת את פרנסתנו, אלישע קילל אותם ויצאו דובים והרגו אותם. אם אנשי יריחו היו מלווים את אלישע הם היו מונעים מהנערים להתקלס בו והנערים לא היו נהרגים.

מאי "ונערים קטנים"? הרי 'נערים' הם יותר גדולים מ'קטנים'?

מקטני אמנה: שהיו דואגים מכך שנפסקה פרנסתם מחמת שאלישע ריפא את המים.

בזבזו: ביזו.

מתקיף לה רב יוסף: אולי הם היו קטנים אלא שהם נקראו 'נערים' על שם מקומם, כלומר שהם גרו במקום הנקרא 'נעורין', כשם שמצאנו שנעמן לקח בשבי ילדה קטנה ממקום הנקרא 'נעורין'.

תירוץ: כאן נכתב במפורש שהם גרו ביריחו, שנאמר "וּנְעָרִים קְטָנִים יָצְאוּ מִן הָעִיר" (= יריחו).